

RICHTLIJN

Betoelaagbaarheid van beheersmaatregelen,
werkzaamheden of diensten met
erfgoedpremie of onderzoekspremie

28.06.2019

Ons beleidsveld staat niet stil, onze regelgeving evolueert. Het agentschap Onroerend Erfgoed kan niet garanderen dat de informatie uit deze richtlijn actueel is op het moment dat je het leest. Kijk voor de meest actuele informatie altijd op onze website www.onroenderfgoed.be.

INHOUD

1	Inleiding.....	5
2	Richtlijn betoelaagbaarheid	5
2.1	Noodzakelijk voor behoud en herwaardering	5
2.2	Energiebesparende maatregelen, beveiligingswerken en werken opgelegd door andere regelgeving	6
2.2.1	Voorwaarden	6
2.2.2	Berekenen van de meerkosten	7
2.2.3	Buitenschrijnwerk	7
2.3	Ontsluitingswerken bij open erfgoed	8
2.4	Orgels	8
3	De richtlijn in de praktijk.....	9
4	Bepalingen uit de regelgeving.....	14
4.1	Focus op onderhoud	14
4.2	Erfgoedpremie	14
4.2.1	Algemeen uitgangspunt: noodzakelijk voor behoud en herwaardering	14
4.2.2	Bijkomende voorwaarden naargelang type erfgoed	16
4.2.3	Bijkomende voorwaarden naargelang type werken	17
4.3	Onderzoekspremie	18

1 INLEIDING

In toepassing van de onroerenderfgoedregelgeving kan het agentschap Onroerend Erfgoed erfgoed- en onderzoekspremies toekennen. De regelgeving biedt het kader waarbinnen je kan werken. In hoofdstuk vier krijg je een gestructureerd overzicht van de relevante artikels.

De regelgeving is echter niet in die mate sluitend dat het voor elke situatie duidelijk is in welke mate bepaalde werken binnen een project betoelaagbaar zijn. De regelgeving laat interpretaties en keuzes toe, die een belangrijke impact kunnen hebben op de kosten van een dossier. Deze richtlijn beoogt het stroomlijnen van deze interpretaties en keuzes, in antwoord op de beleidsvraag om premies selectiever toe te kennen.

Volgende elementen van de financieringsregelgeving vragen verduidelijking :

- 1) De focus van de regelgeving ligt op onderhoud waarbij het algemene uitgangspunt gericht is op **behoud en herwaardering**. Wat verstaan we onder behoud en wat verstaan we onder herwaardering? Wanneer is herwaardering noodzakelijk?
- 2) Je kan een erfgoedpremie aanvragen voor bepaalde werken die niet louter op onderhoud en restauratie gericht zijn: **energiebesparende maatregelen, beveiligingswerkzaamheden en werken opgelegd door andere regelgeving**. Over welke werken gaat dit juist? Wat zijn de voorwaarden (bv. energieaudit, meerkosten)? Hoe worden meerkosten aangetoond en berekend?
- 3) Ingrepen gericht op een **verbeterde inhoudelijke of fysieke ontsluiting van open erfgoed**. Welke ontsluitingsingrepen komen in aanmerking voor een premie?
- 4) Ingrepen aan **orgels** moeten in functie staan van het bespeelbaar maken en houden van het instrument, dat ook op regelmatige basis bespeeld moet worden. Welke normen gelden hiervoor?

2 RICHTLIJN BETOELAAGBAARHEID

2.1 NOODZAKELIJK VOOR BEHOUD EN HERWAARDERING

We betoelagen enkel ingrepen die noodzakelijk zijn voor behoud en herwaardering en die technisch onvermijdelijk, sober en doelmatig zijn. Enkel ingrepen met betrekking tot erfgoedkenmerken en -elementen komen in aanmerking voor een premie.

De noodzaak van een ingreep blijkt uit een uitgeschreven visie. Deze visie is opgenomen in een goedgekeurd beheersplan of in de motiveringsnota van het premiedossier.

Het agentschap Onroerend Erfgoed stimuleert de opmaak van beheersplannen omdat ze een inhoudelijke meerwaarde betekenen, ook als ze geen voorwaarde zijn voor het bekomen van een erfgoedpremie. Meer informatie over beheersplannen en wanneer de opmaak van een beheersplan verplicht is, vind je op onze [website](#).

Ingrepen voor **behoud** hebben als doel de bestaande erfgoedelementen en -kenmerken te bestendigen of te vervangen, bijvoorbeeld: steenversteving, een behandeling tegen opstijgend vocht, steenherstel, plaatselijke steenvervanging, herstel van bestaande dakbedekking, herstel van oeverbeschoeiing, ruimen van waterpartijen, ...

Herwaarderen is erfgoedelementen en -kenmerken opnieuw aanbrengen, voorheen niet zichtbare elementen vrijmaken of hedendaagse elementen toevoegen, bijvoorbeeld: opnieuw aanbrengen van een leien dak in plaats van een pannendak, vrijleggen van een muurschildering, opnieuw aanbrengen van een dakkapel, plaatsen van nieuw schrijnwerk naar historisch model, heraanplanten van een historische dreef, ...

De **noodzaak van een herwaarderingsingreep** is afhankelijk van het project en de context. De visie en de motivering in het goedgekeurd beheersplan of in de motiveringsnota van het premiedossier zijn bepalend voor de keuzes die aanvaardbaar zijn. **Verschillende elementen bepalen mee welke keuzes je maakt op maat van het erfgoed met zijn specifieke noden en context, bv.:**

- De ingreep versterkt de **erfgoedwaarden** zoals omschreven in het beschermingsbesluit, beschermingsdossier of in het goedgekeurd beheersplan.
- Een herwaarderingsingreep gekoppeld aan een verhoogde **gebruikswaarde** die een win-winsituatie creëert. Het erfgoed evolueert positief zowel op het vlak van erfgoedwaardering als op het vlak van gebruik.
- Bij een herwaarderingsingreep is het belangrijk om een visie op lange termijn te hebben. Een ingreep moet **duurzaam** zijn en zo weinig mogelijk onderhevig aan tijdelijke noden.
- Een herwaarderingsingreep streeft naar een **meerwaarde voor de maatschappij**. Die meerwaarde kan zich vertalen in een publieke openstelling, een wetenschappelijke meerwaarde, een gebruikswaarde...
- Je waakt over een redelijke **balans in kosten en baten**. De kost van een herwaarderingsingreep biedt voldoende meerwaarde voor zowel het erfgoed als voor de eigenaar/gebruiker en de maatschappij.

Hieronder enkele voorbeelden:

- In een dorpskern, beschermd omwille van de stedenbouwkundige waarde van zijn stratenpatroon, is het betoelagen van het opnieuw leggen van natuurleien in plaats van kunstleien moeilijk te verantwoorden.
- Het betoelagen van het monitoren van een zwarte populier, beschermd omwille van zijn wetenschappelijke waarde en zeldzaamheid, is goed en duidelijk te motiveren vanuit deze waarde.
- Het opnieuw aanbrengen van een dakkapel schept meer mogelijkheden voor een kwaliteitsvol gebruik van een zolderruimte. In deze context is de kost van de reconstructie van de dakkapel beter te motiveren.
- Reconstructie van een verdwenen trap in een voor de rest intact gebleven interieur, herstelt het optimaal gebruik van een gebouw en versterkt de erfgoedwaarde.
- De volledige heraanplant van een dreef geeft een beter resultaat op lange termijn dan plaatselijke invulling met grote bomen.
- Het opnieuw in gebruik nemen van een moestuin als volkstuin in een openbaar kasteelpark zorgt voor een sociale cohesie van de gemeenschap.

2.2 ENERGIEBESPARENDE MAATREGELEN, BEVEILIGINGSWERKEN EN WERKEN OPGELEGD DOOR ANDERE REGELGEVING

2.2.1 Voorwaarden

Je kan ook een erfgoedpremie aanvragen voor bepaalde werken die niet louter op behoud en herwaardering gericht zijn. Betoelaging is alleen mogelijk in de volgende situaties:

- **De werken noodzaken een aanpassing aan erfgoedelementen om ze te laten voldoen aan opgelegde normen.** In dit geval passen wij de **premiepercentages** toe. Bv:
  - de draairichting wijzigen van een historische deur omwille van brandveiligheid

- het aandaak verhogen bij plaatsen van dakisolatie
- een trapbalustrade verhogen omwille van veiligheid (Codex over het welzijn op het werk)

- **Je voegt nieuwe niet-historische elementen toe.** Om de bestaande erfgoedkenmerken en -elementen te behouden, leggen we **randvoorwaarden** op die een duurdere uitvoering tot gevolg hebben. We waken over de redelijkheid van de eisen die meerkosten veroorzaken. In dit geval toon je aan wat de **meerkosten** zijn. Wanneer wij deze meerkosten aanvaarden, betalen wij deze terug.

Energiebesparende maatregelen (isolatiewerken, plaatsen dubbel glas), bv:

- het behoud van historisch schrijnwerk laat enkel het plaatsen van dun dubbel glas toe
- bij isolatie, toepassen van dunner en performanter isolatiemateriaal ter hoogte van dagkanten om de verhoudingen van de raamopeningen te respecteren

Beveiligingswerken (brandveiligheid, bliksembeveiliging, inbraakbeveiliging), bv.:

Bij deze werken worden hoofdzakelijk nieuwe niet-historische elementen toegevoegd. Eventuele randvoorwaarden omwille van het erfgoed leiden in de regel niet tot meerkosten. Slechts in uitzonderlijke gevallen zullen wij meerkosten betoelagen. Bv:

- een nieuwe branddeur met historische profilering

Werken opgelegd door andere regelgeving, bv.:

- In functie van de publieke toegankelijkheid in een openbaar gebouw is een plateaulift vereist. De plateaulift wordt afgewerkt met historische vloertegels om deze te integreren in een waardevolle historische vloer
- De milieuwetgeving verplicht de aanleg van een kleinschalige zuiveringsinstallatie in een waardevol landschap. De zuiveringsinstallatie wordt ingekleed zodat er een goede integratie is in het waardevol landschap.

- **Voor energiebesparende maatregelen moeten de ingrepen bijkomend vermeld zijn in een energieaudit onroerend erfgoed.** Het agentschap Onroerend Erfgoed stimuleert de opmaak van een energieaudit onroerend erfgoed om de impact van isolatiewerken op zowel de constructie als op de erfgoedwaarden goed te kunnen inschatten en de juiste keuzes te maken. Meer informatie over de energieaudit onroerend erfgoed vind je op volgende [webpagina](#).

2.2.2 Berekenen van de meerkosten

De premieaanvrager toont de meerkosten aan. Hiervoor zal je een offerte of een raming toevoegen van

- de werken zonder randvoorwaarden
- de werken met randvoorwaarden

Het verschil van beide offertes / ramingen bepaalt de meerkosten. Dit bedrag kan tijdens de uitvoering niet stijgen omwille van meer- of bijwerken. Het bedrag kan wel dalen, indien de uiteindelijke uitvoering goedkoper is.

Het agentschap Onroerend Erfgoed evalueert de meerkosten. Als wij de meerkosten aanvaarden, betalen wij ze terug.

2.2.3 Buitenschrijnwerk

Buitenschrijnwerk is een belangrijk architecturaal onderdeel van een gebouw. Het agentschap Onroerend Erfgoed streeft naar het behoud en herwaarderen van historisch schrijnwerk. Afhankelijk van het schrijnwerk en van de erfgoedwaarden van het gebouw zijn er verschillende mogelijkheden om de energieprestatie van het schrijnwerk te verhogen. Meer informatie vind je in het afwegingskader '[Historisch schrijnwerk](#)'.

Omdat het aanpassen of het vervangen van buitenschrijnwerk geen louter energiebesparende maatregel is, maar ook een behouds- en herwaarderingsingreep, hanteren wij volgende uitgangspunten voor de betoelaging:

- We maken een **onderscheid tussen de raamprofielen en het glas**. Vraag je aannemer daarom om de prijs voor de profielen en het glas afzonderlijk te vermelden in zijn offerte.
- Werken aan de raamprofielen van bestaand historisch schrijnwerk en, indien noodzakelijk, vervangen van de raamprofielen naar historisch model beschouwen wij als een behouds- en herwaarderingsingreep. Voor deze werken passen we de **premiepercentages** toe.
- Dubbel glas en schrijnwerk met hedendaags model beschouwen we als een energiebesparende maatregel. Wij betalen enkel de **meerkosten** terug als:
  - ✓ uit een **energieaudit onroerend erfgoed** blijkt dat het plaatsen van hedendaags schrijnwerk en dubbel glas een verantwoorde en passende ingreep is
  - ✓ wij randvoorwaarden opleggen

2.3 ONTSLUITINGSWERKEN BIJ OPEN ERFGOED

Je kan een bijkomende erfgoedpremie van 20% aanvragen voor werken **gericht op een verbeterde inhoudelijke of fysieke ontsluiting van erkend open erfgoed** of erfgoed dat ontwikkeld wordt tot open erfgoed, op voorwaarde dat het gaat om ingrepen aan het beschermde open erfgoed en dat **het resultaat een fysiek en permanent karakter heeft**.

Deze premie kan enkel als:

- de goederen erkend zijn als open erfgoed
- het gaat om ontsluitingswerken binnen de bescherming of het erfgoedlandschap
- de werken zorgen voor een verbeterde inhoudelijke of fysieke ontsluiting van het goed
- de werken kaderen in de visie zoals opgenomen in het beheersplan
- de werken de erfgoedwaarde niet schaden
- je, indien nodig, beschikt over een vergunning
- je voor de werken niet reeds een erfgoedpremie hebt aangevraagd/ontvangen

2.4 ORGELS

Voor het betoelagen van ingrepen aan beschermde orgels is een **'bestemmings- en herbestedingsplan'** vereist. Dit is best onderdeel van een goedgekeurd beheersplan, maar kan ook afzonderlijk worden bezorgd met het premiedossier. Het plan gaat over het gebouw waarin het instrument zich bevindt. Als dat gebouw niet beschermd is, komen ingrepen eraan niet in aanmerking voor een premie, zelfs al staan ze in functie van het orgel.

Ingrepen aan orgels staan in functie van het bespeelbaar maken en houden van het instrument. **Als voorwaarde voor betoelaging moet de premienemer garanderen dat het orgel op regelmatige basis bespeeld wordt vanaf de oplevering van de werken.**

Een orgel wordt voldoende bespeeld als je het tijdens minimum 3 concerten per jaar, minimum één kerkdienst per maand of minimum 12 dagen per jaar in het kader van een pedagogisch project gebruikt. Als eigenaar of gemandateerde beheerder moet je een **logboek** bijhouden waarin je het gebruik van het orgel noteert. Bovendien schakel je de orgelactiviteiten in een netwerk in en maak je de orgelactiviteiten bekend aan de mogelijke geïnteresseerden.

////////////////////////////////////

Ingrepen die nodig zijn om het orgel volwaardig als muziekinstrument te laten functioneren zijn premiegerechtigd. Bv. het wegwerken van slijtage of beschadigingen, het vervangen van onherstelbare elementen, het bijmaken van ontbrekende elementen die essentieel zijn voor het muziekinstrument, zoals ontbrekende orgelpijpen. Daarentegen zijn nieuwe toevoegingen die geen verdwenen historisch onderdeel van het orgel vervangen niet premiegerechtigd. Bv een elektrische motor/ventilator, een camerasysteem of een uitbreiding van het orgel.

3 DE RICHTLIJN IN DE PRAKTIJK

Hieronder volgt een niet-limitatieve opsomming van concrete beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten, met aanduiding of ze al dan niet betoelaagbaar zijn. Dit is ter verduidelijking van hoger vermelde principes.

Onderzoekspremie:

	Komen in aanmerking voor onderzoekspremie	Komen NIET in aanmerking voor onderzoekspremie
1° historisch en historisch-archivalisch, bouwtechnisch, materiaaltechnisch, of stabiliteits-technisch voorafgaand onderzoek, of archeologisch vooronderzoek	Het bouw-, kleur-, tuinhistorisch, materiaal-technisch, stabiliteits-technisch onderzoek, noodzakelijk voor kwaliteitsvol beheer of herwaardering van het erfgoed, en buiten de gebruikelijke opdracht van de ontwerper. slibonderzoek ivf landschapsbeheer Archeologisch vooronderzoek of opgraving bij behoud van de huidige functie (bv bij funderingsherstel). Verkennend archeologisch onderzoek om archeologische erfgoedwaarden te vrijwaren	inspectieverslag van Monumentenwacht overige studiekosten of opmeting. oriënterend bodemonderzoek (OVAM) Archeologisch onderzoek ten gevolge van nieuwe functies of een gewijzigd gebruik (bv ivf vloerverwarming in een kerk)
2° voorafgaand onderzoek naar de kwaliteit van houtige beplanting met erfgoedwaarde en de groeiplaats ervan, met inbegrip van de analyse van de impact van geplande ingrepen	trekproeven tomografie bodemonderzoek (mineralen) Visual Tree Assessment wortelscan meten bodemverdichting genetisch onderzoek bomeneffectenrapport	inventarisatie huidige toestand
3° bestemmings- en herbestemmingsonderzoek	Het onderzoek in functie van opstellen van bestemmingsstudie of herbestemmingsstudie. Meer info vind je in deze publicatie .	
4° het uitvoeren van een energieaudit voor een beschermd monument		certificatie door PIXII of andere diagnose van bouwfysische toestand van gebouw

Erfgoedpremie:

	Komen in aanmerking voor erfgoedpremie (indien noodzakelijk voor het behoud en herwaardering van erfgoedwaarden)	Komen NIET in aanmerking voor erfgoedpremie
Studiewerk	<u>Metingen</u> tijdens de werken, noodzakelijk om de werken uit te voeren.	<u>Studiekosten</u> : bv. kosten voor ontwerper, opmaak dossier (opmeting, uitvoeringstekeningen, bestek, meetstaat, raming, toegankelijkheidsadvies, diagnosesnota, motivatie of verantwoordingsnota, ..). Kosten bij een nieuwe functie of een nieuwe zwaardere belasting voor de stabiliteitsingenieur, de veiligheidscoördinator, studies voor technieken (EPB, HVAC, verwarming, elektriciteit, climatisatie), toegankelijkheid enz. De archeologische opgravingen tgv een herbestemming of een zwaardere belasting.
Werfinrichting	De middelen die nodig zijn om de werken zelf uit te voeren (stellingen, hoogte-werkers, hijsstoellen, kranen, werkliften enz.). Dit a rato van de verhouding subsidieerbare versus niet subsidieerbare posten. Werfinrichting om houtig erfgoed en archeologie te beschermen en bodemverdichting te voorkomen.	Kosten voortvloeiend uit <u>andere wetgeving</u> . (bv: werfketen, sanitair, persoonsgebonden veiligheidsvoorzieningen,... Deze posten mogen ook niet verrekend worden in de eenheidsprijzen van de werken en moeten als aparte post vermeld worden). De plaatsbeschrijving, staat van vergelijking en verzekeringen (deze posten dienen als aparte post in de meetstaat vermeld te worden).
Onderhoudswerken	Erfgoedgebonden onderhoud, zoals opgenomen in de forfaitaire lijst (bv schilderen of plaatselijke herstel van schrijnwerk, herstellen gebroken glas, snoeien hagen, plaggen, plaatsen van veekering, ruimen vijvers en grachten,).	reinigen van interieurs opruimen van zolders verwijderen van duivenmest kuisen van lokalen of ramen boenen van houtwerk afstoffen, poetsen, of stofzuigen verwijderen van bladeren in het gras
Ontmantelings-, demontage- en sloopwerken (Deze dienen in een aparte post opgelijst te worden en mogen niet gespreid worden over andere posten.)	<u>Demontage</u> van een erfgoedelement gevolgd door herplaatsing van ditzelfde herstellde element, of een identiek element. Bv. demontage van een orgel, demontage dakpannen (bij herstel pannendak).	verwijderen van leidingen, toestellen en technische installatie slopen van niet waardevolle constructies asbestverwijdering opruimen van zolders, verwijderen van duivenmest
Funderings- en stabiliteitswerken	De noodzakelijke funderings- of stabiliteitsversterking voor een beschermd goed dat niet aan bijkomende belastingen onderhevig is (dus bv. geen functiewijziging met hogere belasting), met inbegrip van de eventuele bijhorende archeologische opgraving.	Funderings- of stabiliteitsversterking bij elementen die aan bijkomende belastingen onderhevig zijn omdat het goed een nieuwe functie krijgt (Bv vervanging van houten vloeren door beton of versterking met metalen liggers, omdat het nieuwe gebruik van het goed een hogere draagkracht vereist).

	Komen in aanmerking voor erfgoedpremie (indien noodzakelijk voor het behoud en herwaardering van erfgoedwaarden)	Komen NIET in aanmerking voor erfgoedpremie
Gevelwerk, opgaande muren, reiniging	gevelreiniging, steenverstevigende behandeling of injectie tegen opstijgend vocht, mits noodzaak aangetoond is. duivenwering	gevelreiniging om esthetische redenen. <u>waterwerende</u> behandeling (hydrofuge) <u>antigraffiti</u> laag
Timmerwerk	houtbehandeling mits noodzaak aangetoond Historische dakconstructie (gebinte, gordingen en kepers) van gebouwen beschermd als monument of waarvan alleen de 'gevels en daken' beschermd zijn als monument.	brandwerende behandeling Dakconstructie (gebinte, gordingen en kepers) van gebouwen in beschermde stads- en dorpsgezichten en cultuurhistorische landschappen
Schrijnwerk en glas-in-lood	<u>Premiepercentage:</u> herstel raamprofielen aanpassen raamprofielen om dun dubbel glas of tochtstrips te kunnen plaatsen raamprofielen achterzetraam vervangen raamprofielen naar historisch model Voorzetbeglazing bij museale opstelling van waardevol glas-in-lood (historisch waardevol, met name ouderdom of artistieke waarde) <u>Meerkosten, mits energieaudit:</u> dubbel glas met specifieke erfgoedgerelateerde eisen raamprofielen hedendaags schrijnwerk met specifieke erfgoedgerelateerde eisen	schrijnwerk met hedendaags model zonder specifieke erfgoedgerelateerde eisen dubbel glas zonder erfgoedgerelateerde eisen
Dakwerken, regenwaterafvoer en rioleringswerken	De voorzieningen voor de afvoer van regenwater tot aan het maaiveld. drainage rond gebouw duivenwering	Drainage, rioleringswerken, regenwaterputten. Het treffen van dringende ingrepen bij acute schadegevallen voor wind- en waterdicht maken van een gebouw, die niet kunnen wachten op een premiedossier.
Interieurwerken, pleisterwerken,	Herstellen of vernieuwen van interieurafwerkingen met erfgoedwaarde, die omwille van die erfgoedwaarde, bijzondere eisen hebben, die verder gaan dan gebruikelijk. (bv het pleisteren met een kalkpleister, een geborstelde afwerking van de pleisterlaag, het pleisteren zonder stop- en hoekprofielen, het gebruik van een historisch verftype, een bijzondere verftechniek, de reconstructie van een oorspronkelijke kleurstelling.)	Nieuwe binneninrichtingen, (bv: nieuwe wanden en (verlaagde) plafonds, (her)inrichten van zolders, keukens, badkamers,...). Werken aan aanbouwsels of ruimten zonder erfgoedwaarden of die door aanpassingen hun betekenis binnen het onroerend erfgoed hebben verloren.

	Komen in aanmerking voor erfgoedpremie (indien noodzakelijk voor het behoud en herwaardering van erfgoedwaarden)	Komen NIET in aanmerking voor erfgoedpremie
Energiebesparende maatregelen mits energieaudit onroerend erfgoed (voor schrijnwerk en dubbel glas zie rubriek schrijnwerk en glas-in-lood)	<p>verhogen van het aandaak bij plaatsing van dakisolatie</p> <p><u>meerkosten n.a.v. randvoorwaarden</u> bij vloer-, dak-, en muurisolatie excl. afwerkingskosten</p>	standaardisolatie (o.a. sarkingdak)
Beveiligingswerken	<p>Tegen diefstal wordt enkel de beveiliging van de beschermde cultuuroederen betoelaagd. Het inrichten van een schatkamer met een collectie die integrerend deel uitmaakt van het beschermd onroerend erfgoed wordt betoelaagd, mits de collectie tot de beschermde cultuuroederen behoren.</p> <p>wijziging van de draairichting van een historische deur omwille van brandveiligheid</p> <p><u>meerkosten</u> van een nieuwe branddeur met historische profilering</p>	<p>schatkamer</p> <p>onderhoud van beveiligings-installaties (bv. onderhouds-contracten of kosten meldkamer,...)</p> <p>plaatsing van brandtoestellen, sprinklers, bijkomende branddeuren, vluchttrappen, branddetectie</p> <p>bliksembeveiliging</p>
Werken opgelegd door andere regelgeving	<p>verhogen trapbalustrade omwille van Codex welzijn op het werk</p> <p><u>meerkosten</u> van de afwerking van een plateauift waarbij het plateau wordt geïntegreerd in een waardevolle historische vloer</p>	
Technieken	<p><u>Verlichting</u> van moeilijk toegankelijke ruimtes voor onderhoud en inspectie (bv kerkzolders)</p> <p>De werken voor <u>klimatisatie</u>, noodzakelijk voor het behoud van de beschermde erfgoedwaarde en wetenschappelijk gemotiveerd, (bv: voor behoud van een goudlederbehang, mee als monument beschermde cultuuroederen,...). Zo kan het behoud van, een kostbaar goudlederbehang of de cultuuroederen het garanderen van een gecontroleerd binnenklimaat noodzaken. Indien de mogelijkheid bestaat om de optimale bewaaromstandigheden te realiseren d.m.v. een individuele of "geclusterde" klimaatbox wordt hier de voorkeur aan gegeven.</p> <p>Herstelwerken aan de technische installatie die zelf erfgoedwaarde heeft (bv historisch sanitair, historische lichtschakelaars, industriële erfgoedelementen)</p>	<p>verlichting</p> <p>klimatisatie</p> <p>verwarming</p> <p>elektriciteit</p> <p>elektriciteitskast</p> <p>sanitair</p> <p>geluidsinstallaties</p>

Werken ifv toegankelijkheid en bereikbaarheid.	<u>Werken in functie van bereikbaarheid noodzakelijk voor het onderhoud van het erfgoed.</u> Bv: <ul style="list-style-type: none"> - ladder- en klimhaken voor bereiken van daken en torenspitsen, - handgrepen of richels op gevaarlijke plaatsen, - roosters, - bevloering op zolderverdiepingen, - beloopbaar en bereikbaar maken van hooggelegen goten, - plaatsen of vastzetten van dakluiken, - herstellen van steigergaten - ladders of trappen in (kerk)torens, - leuning, loopbruggen. 	
Verplaatsen van een gebouw beschermd als monument	Herstel en restauratiewerken die niet het gevolg zijn van de verplaatsing.	Demontage en heropbouw in functie van de verplaatsing. Alle technieken en methodes om de verplaatsing uit te voeren.

Premie 20% voor ontsluiting open erfgoed:

	Komen in aanmerking voor erfgoedpremie (indien noodzakelijk voor het behoud en herwaardering van erfgoedwaarden)	Komen NIET in aanmerking voor erfgoedpremie
Ontsluitingswerken open erfgoed	de aanleg van toegangspaden, extra trappen, leuning, hellingen voor rolstoelen, een plateaulift lift infopanelen parking sanitair	comfortwerken (verwarming, airco, technieken, elektriciteit, verlichting, databekabeling) afwerking (tegels, schilderwerken) meubels, inrichting voor horeca een uitbreiding voor een auditorium of vergaderzaal die niet in functie staat van de ontsluiting van het erfgoed uitbouw van een website, ontwikkelen van audioguides, aankopen van digitale dragers zoals mediaschermen organiseren van evenementen de kosten voor het toegankelijkheidsadvies van Inter, tenzij het onderdeel uitmaakt van een globaal herbestemmingsonderzoek

4 BEPALINGEN UIT DE REGELGEVING

In toepassing van artikel 10.2.1. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 kan de Vlaamse Regering binnen de perken van de daartoe op de begroting van de Vlaamse Gemeenschap beschikbare kredieten premies toekennen en meerjarenpremieovereenkomsten sluiten.

4.1 FOCUS OP ONDERHOUD

De memorie van toelichting bij het decreet legt met betrekking tot financiële ondersteuning volgende klemtoon:

*“Om grote (restauratie)kosten in de toekomst te kunnen vermijden, legt het onroerenderfgoedbeleid de **klemtoon op regulier onderhoud en beheer in plaats van op restauratie**. Het Onroerenderfgoeddecreet wil er voor zorgen dat dagelijks beheer en regelmatig onderhoud, bijvoorbeeld door het uitvoeren van een beheersplan, worden aangemoedigd. De bedoeling is om de restauratietermijn, de termijn tussen twee algemene restauraties, te verlengen en zo lang mogelijk te maken.”*

Het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 bakent preciezer af waarvoor een **erfgoedpremie** of een Artikel **onderzoekspremie** kan worden aangevraagd.

4.2 ERFGOEDPREMIE

4.2.1 Algemeen uitgangspunt: noodzakelijk voor behoud en herwaardering

Artikel 11.2.1. vermeldt het algemene uitgangspunt:

Binnen de perken van de daarvoor op de begroting van de Vlaamse Gemeenschap beschikbare kredieten kan aan een premienemer een erfgoedpremie worden toegekend voor beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten die noodzakelijk zijn voor het behoud of de herwaardering van erfgoedkenmerken en -elementen van een beschermd goed, een erfgoedlandschap, of in de overgangszone bij een beschermd goed.

Voor een bepaalde projecten wordt echter het voorleggen van een **beheersplan** als voorwaarde gesteld:

In de volgende gevallen moeten de beheersmaatregelen, de werkzaamheden of de diensten waarvoor een premie wordt aangevraagd vermeld zijn in een goedgekeurd beheersplan:

1° het project betreft goederen gelegen in beschermde stads- en dorpsgezichten, beschermde cultuurhistorische landschappen, erfgoedlandschappen of beschermde archeologische sites;

2° het project betreft UNESCO-werelderfgoed;

3° het project betreft erkend open erfgoed of een ontwikkeling tot open erfgoed;

4° voor het project worden verschillende gespecialiseerde werkzaamheden gecombineerd;

5° voor het project wordt een meerjarenpremieovereenkomst aangevraagd.

De definitie in het Onroerenderfgoedbesluit omschrijft gespecialiseerde werkzaamheden als volgt:

- a) beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten aan:
  - 1) orgels, beiaarden, torenuurwerken, luiklokken;
  - 2) historische instrumenten;
  - 3) beeldhouwwerken of grafstenen;
  - 4) panelen, schilderijen, muurschilderingen;
  - 5) muurbekledingen, textiel;
  - 6) bomen, historische tuinen en parken;
  - 7) meubilair, lambriseringen, tuin- en straatmeubilair;
  - 8) heraldische wapens en symbolen;
  - 9) glasramen;
  - 10) smeedwerk;
  - 11) archeologische ensembles of sites;
  - 12) industrieel erfgoed met inbegrip van installaties, uitrustingsstukken en onderdelen;
  - 13) cultuurgoederen;
- b) beveiligingswerken tegen diefstal, brand en bliksemingslag van beschermde monumenten en de cultuurgoederen die er integrerend deel van uitmaken

Voor monumenten binnen beschermde stads- en dorpsgezichten, beschermde cultuurhistorische landschappen, erfgoedlandschappen of beschermde archeologische sites geldt volgende nuance (cf. verslag aan de Vlaamse regering bij het aanpassingsbesluit):

Art. 8.1.4, dat de samenstelling van een beheersplan regelt, wordt als volgt geactualiseerd:

[...]

§1, 5° is beperkt geherformuleerd ten behoeve van een duidelijke rapportage: de visie op het beheer moet vanzelfsprekend voortvloeien uit de informatie die onder 1°-4° is samengebracht (inzonderheid de toestandsrapportage). Doorheen alle componenten van het beheersplan moet de nadruk liggen op de relevantie van de verstrekte informatie in relatie tot de beheersvisie. Informatie die daartoe niet bijdraagt, is in wezen overbodig. Daarnaast is een belangrijke precisering toegevoegd: wanneer beheersplannen beschermde stads- en dorpsgezichten, cultuurhistorische landschappen, erfgoedlandschappen of beschermde archeologische sites als voorwerp hebben, en deze beschermde monumenten omsluiten, moet het beheersplan ook minimale aandacht hebben voor deze monumenten. Gezien het ruimtelijke en inhoudelijke verband dat er doorgaans is, zou het uitsluiten van monumenten de kwaliteit van het plan ondergraven (en het streven is de kwaliteit van beheersplannen te verhogen). Dit betekent niet dat voor de monumenten generieke beheersplanverplichtingen gelden, mocht daarvoor een premie worden aangevraagd;

[...]

Artikel 11.2.6. regelt de volgorde van toekenning bij de bijzondere procedure:

De toekenning van een erfgoedpremie voor aanvragen die ingediend zijn volgens de bijzondere procedure verloopt in chronologische volgorde, bepaald op basis van de datum waarop het agentschap zich inhoudelijk akkoord verklaart met de voorgestelde beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten.

In afwijking van het eerste lid zal het beschikbare budget eerst worden aangesproken om de volgende structurele voorafnames te financieren:

1° aanvragen van een bijkomende erfgoedpremie ten gevolge van onvoorzienbare meer- of bijwerken;

2° actualisaties naar aanleiding van de verhogingen van de prijsherzieningsindexen S en I;

3° aanvragen voor een erfgoedpremie voor beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten die vermeld zijn in een goedgekeurd beheersplan.

4.2.2 Bijkomende voorwaarden naargelang type erfgoed

Cultuurgoederen:

Artikel 11.2.2: Er kan voor cultuurgoederen alleen een erfgoedpremie worden toegekend voor het behoud en het beheer ervan en voor werkzaamheden eraan als ze integrerend deel uitmaken van een beschermd monument en uitdrukkelijk zijn opgenomen in een besluit tot definitieve bescherming of in een goedgekeurd beheersplan.

Orgels:

Artikel 11.2.3: Een aanvraag van een erfgoedpremie voor het beheer van of voor werkzaamheden aan een orgel kan alleen in overweging worden genomen als de voorgestelde beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten passen in een duidelijk bestemmings- of herbestemmingsplan voor het gebouw waarin het orgel zich bevindt. Bovendien moet de aanvrager aantonen dat het orgel op regelmatige basis zal worden bespeeld.

Alleen beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten die gericht zijn op het opnieuw bespeelbaar maken of het bespeelbaar houden van het orgel komen in aanmerking voor een erfgoedpremie.

Beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten aan een orgel dat dateert van na de Eerste Wereldoorlog komen niet in aanmerking voor een erfgoedpremie, tenzij het orgel zich in een beschermd monument bevindt en expliciet vermeld wordt in het besluit tot definitieve bescherming of in het goedgekeurde beheersplan.

Open erfgoed:

Artikel 11.2.11

§1. Voor de verhoogde erfgoedpremie voor erkend of te ontwikkelen open erfgoed, vermeld in artikel 11.2.10, eerste lid, 6°, gelden de volgende bijkomende voorwaarden:

1° in het geval van onroerend erfgoed dat ontwikkeld wordt tot open erfgoed, leidt de ontwikkeling ervan tot een erkenning binnen een termijn van zes jaar, die ingaat op de dag nadat een eerste verhoogde premieaanvraag voor dit goed werd ingediend;

2° de locatie blijft voldoen aan de erkenningsvoorwaarden voor open erfgoed, vermeld in artikel 8.1.4, gedurende een periode van twaalf jaar, die ingaat op de dag nadat een eerste verhoogde premieaanvraag voor dat goed is ingediend. In het geval van onroerend erfgoed dat ontwikkeld wordt tot open erfgoed, gaat die termijn in vanaf het moment van de erkenning als open erfgoed;

3° gedurende de periode van twaalf jaar, vermeld in punt 2°, is de locatie minstens vijftig dagen en driehonderd uur per jaar opengesteld. In het geval van artikel 8.1.4, §2, derde lid, gelden de afwijkende openstellingsvoorwaarden, vermeld in het goedgekeurde beheersplan;

§2. In geval van overmacht en na gemotiveerd verzoek kan het agentschap afwijkingen toestaan op de termijnen vermeld in paragraaf 1, 1° en 2°.

§3. Als de locatie niet erkend wordt als open erfgoed binnen de termijn, vermeld in paragraaf 1, 1°, wordt het verschil tussen verhoogde en gewone premie, inclusief de al toegekende premies, verrekend bij de eindafrekening en betaalt de premienemer eventueel te veel toegekende bedragen, vermeerderd met de

wettelijke intresten, terug. De wettelijke intresten beginnen te lopen vanaf de dag na het verstrijken van de termijn, vermeld in paragraaf 1, 1°.

Als de locatie minder dan twaalf jaar voldoet aan de erkenningsvoorwaarden voor open erfgoed, vermeld in paragraaf 1, 2°, wordt het verschil tussen de verhoogde en de gewone premie, verminderd met 8% voor elk jaar dat volledig verstreken is, inclusief de al toegekende premies, verrekend bij de eindafrekening. De premienemer betaalt eventueel te veel toegekende bedragen, vermeerderd met de wettelijke intresten, terug. De wettelijke intresten beginnen te lopen vanaf het moment dat de locatie niet meer voldoet aan de erkenningsvoorwaarden.

4.2.3 Bijkomende voorwaarden naargelang type werken

Regulier onderhoud:

Artikel 11.2.4 De volgende beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten komen enkel in aanmerking voor een erfgoedpremie onder de hieronder vermelde voorwaarden:

1° ingrepen in functie van regulier onderhoud, als ze zijn opgenomen in de vastgestelde lijst met forfaitaire werkzaamheden;

...

Het besluit omvat ook een definitie van 'regulier onderhoud (artikel 2, 24°)':

regulier onderhoud: de preventieve en periodieke onderhoudswerken, gericht op het duurzaam in goede staat houden van een goed, die geen vervanging of wijziging van materiaal en uitvoeringstechniek impliceren en die geen negatieve impact op de erfgoedwaarde en geen impact op de bodem hebben;

Werken niet louter in functie van onderhoud en restauratie:

Artikel 11.2.4 De volgende beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten komen enkel in aanmerking voor een erfgoedpremie onder de hieronder vermelde voorwaarden:

...

2° energiebesparende maatregelen ter uitvoering van aanbevelingen in een energieaudit, beveiligingswerkzaamheden en werkzaamheden of diensten die opgelegd zijn door andere regelgevingen, als in functie hiervan:

- a) erfgoedkenmerken en -elementen moeten worden aangepast;
- b) nieuwe elementen worden toegevoegd, er daarover randvoorwaarden worden gesteld in de toelating of in het advies, vermeld in artikel 6.4.4, §1 en §2, van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en die randvoorwaarden meerkosten veroorzaken. Die meerkosten komen integraal in aanmerking voor een premie. De meerkosten worden aangetoond door de aanvrager.

Ontsluitingswerken bij open erfgoed:

Artikel 11.2.12:

...

§ 3. Een premie van 20% van de aanvaarde kostenraming, exclusief btw, wordt toegekend voor beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten die gericht zijn op een verbeterde inhoudelijke of fysieke ontsluiting van het erkende open erfgoed of het onroerend erfgoed dat ontwikkeld wordt tot open erfgoed, op voorwaarde dat het gaat om ingrepen aan de locatie zelf en in de mate dat het eindproduct een fysiek en permanent karakter heeft.

4.3 ONDERZOEKSPREMIE

Bepalingen met betrekking tot de onderzoekspremie:

Artikel 11.3.1. preciseert voor welke erfgoedvormen een premie kan worden bekomen:

Binnen de perken van de daarvoor op de begroting van de Vlaamse Gemeenschap beschikbare kredieten kan een onderzoekspremie worden toegekend voor de uitvoering van een noodzakelijk voorafgaand onderzoek met betrekking tot een beschermd erfgoed of een erfgoedlandschap, of een deel ervan dat een opzichzelfstaand geheel vormt.

Artikel 11.3.5. preciseert welke onderzoeken in aanmerking komen voor een premie:

Een premienemer kan in hetzelfde kalenderjaar voor hetzelfde beschermde goed, een erfgoedlandschap, of een deel ervan dat een opzichzelfstaand geheel vormt in aanmerking komen voor hoogstens één onderzoekspremie binnen elk van de volgende categorieën:

- 1° historisch en historisch-archivalisch, bouwtechnisch, materiaaltechnisch, of stabiliteitstechnisch voorafgaand onderzoek, of archeologisch vooronderzoek;*
- 2° voorafgaand onderzoek naar de kwaliteit van houtige beplanting met erfgoedwaarde en de groeiplaats ervan, met inbegrip van de analyse van de impact van geplande ingrepen;*
- 3° bestemmings- en herbestemmingsonderzoek;*
- 4° het laten uitvoeren van een energieaudit van een beschermd monument.*